

Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář

eFocus

Autoři vytvořili ucelený komentář zákona, jehož předmětem a účelem je zmírnění některých majetkových křivd církvím a náboženským společnostem, pro což se po roce 1989 ustálila zkratka „restituce“, resp. církevní restituce, a vypořádání majetkových vztahů mezi státem a registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, tedy širší ekonomická odluka církví od státu.

Obsáhlý a detailní výklad jednotlivých ustanovení je ilustrován množstvím relevantní judikatury a nabízí tak pohled na problematiku jeho náplně nejen v celé obsahové šíři, ale i historických souvislostech.

Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář

Petr Jäger, Aleš Chocholáč

Vydalo nakladatelství Wolters Kluwer, 2015, 316 s.

Publikaci lze objednat >>> [zde](#).

Z publikace vybíráme:

§ 17

Příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností

- (1) Po dobu 17 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona (dále jen „přechodné období“) stát vyplácí dotčeným církvím a náboženským společnostem příspěvek na podporu jejich činnosti (dále jen „příspěvek“).**
- (2) V prvních třech letech přechodného období se výše příspěvku rovná částce poskytnuté dotčené církvi a náboženské společnosti na základě zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů, v roce 2011.**
- (3) Výše příspěvku se od čtvrtého roku přechodného období každoročně snižuje o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období.**
- (4) Příspěvek se vyplácí na kalendářní rok, a to vždy nejpozději do 31. ledna kalendářního roku, na který je určen.**
- (5) Příspěvek není předmětem daně, poplatku ani jiného obdobného peněžitého plnění.**

K § 17

1. Příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností je součástí finančního vypořádání státu s církvemi a náboženskými společnostmi. Tento příspěvek již neobsahuje restituční prvek, jeho účelem je reflektovat ekonomickou situaci dotčených církví a náboženských společností po zrušení systému hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností podle zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Podle zákona č. 218/1949 Sb. stát poskytoval těm registrovaným církvím a náboženským společnostem, kterým bylo přiznáno příslušné oprávnění k výkonu zvláštního práva podle zákona č. 3/2002 Sb., úhradu osobních požitků duchovních, kteří působí jako zaměstnanci církví a náboženských společností, a úhradu věcných nákladů spojených s výkonem bohoslužeb a jiných náboženských úkonů i s církevní administrativou. Dotčená církev a náboženská společnost tudíž měla vůči státu nárok, aby jejímu duchovnímu byl státem poskytován plat.

2. Příjmy podle zákona č. 218/1949 Sb. byly pro fungování dotčených církví a náboženských společností, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva na financování ze státního rozpočtu, esenciální, bez nich by nemohly fungovat jak ve své ryze kultovní činnosti, tak ve své službě bližnímu (charitativní, sociální, vzdělávací), která je podstatnou částí poslání většiny dotčených církví a náboženských společností. Většina z dotčených církví a náboženských společností přitom byla masivně odkázána na státní financování již od účinnosti zákona č. 218/1949 Sb., nehledě na to, že řada z nich dostávala určitou formu státní podpory i dříve (kongruové a dotační církve). Význam této státní finanční podpory pro činnost dotčených církví a náboženských společností byl ostatně takový, že ohrožoval i samotný princip nezávislosti církví a náboženských společností na státu, garantovaný v čl. 16 odst. 2 Listiny (srov. Pl. ÚS 9/07 ze dne 1. července 2010).

3. Zrušení systému hospodářského zabezpečení církví a náboženských společností k 1. lednu 2013 znamená výpadek příjmu, který podstatným způsobem ovlivňuje působení dotčených církví a náboženských společností. Podle zákona o majetkovém vyrovnání jsou sice dotčeným církvím a náboženským společnostem poskytovány roční splátky finanční náhrady, ty však nejsou s to příjmem z hospodářského zabezpečení nahradit. S výjimkou Církve římskokatolické a Luterské evangelické církve a. v. v České republice jsou roční splátky finanční náhrady u ostatních dotčených církví a náboženských společností nižší než částky, které jim byly do roku 2012 poskytovány podle zákona č. 218/1949 Sb.

4. Ačkoliv cílem zákona o majetkovém vyrovnání je odstranit finanční vazbu církví a náboženských společností na stát, musely být na druhé straně reflektovány možné likvidační důsledky zrušení hospodářského zabezpečení státem pro většinu dotčených církví a náboženských společností, potažmo pro výkon náboženské svobody vůbec. Proto bylo do zákona o majetkovém vyrovnání zakotveno sedmnáctileté přechodné období, ve kterém je dotčeným církvím a náboženským společnostem poskytován státem příspěvek. Účelem přechodného období je minimalizovat následky radikální změny uspořádání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi tak, že stávající závislost dotčených církví a náboženských společností na státním financování je odbourávána postupně.

5. Kombinace finanční náhrady a příspěvku zajišťuje, aby došlo k finančnímu osamotnění dotčených církví a náboženských společností, aniž by byla jejich činnost podstatně omezena. Příspěvek pokryje, alespoň po dobu prvních 3 let, běžný provoz dotčených církví a náboženských společností. To vytváří určitý, časově omezený prostor, ve kterém mohou být roční splátky finanční náhrady investovány tak, aby byl zajištěn dostatečný zdroj příjmů pro činnost dotčené církve a náboženské společnosti, až se příspěvek začne snižovat, i až vymizí zcela. Mezcírkevní dohoda, na jejímž základě došlo k rozdělení finančních náhrad, byla ostatně vytvářena právě s ohledem na úpravu příspěvku. Pokud by příspěvek neexistoval, byly by částky finanční náhrady určené pro jednotlivé církve a náboženské

společnosti s velkou pravděpodobností odlišné od stávajícího stavu.

6. Vzhledem k výše uvedenému nelze příspěvek považovat za nový model financování církví a náboženských společností, který je náhradou hospodářského zabezpečení podle zákona č. 218/1949 Sb. Příspěvek má pomoci odstranit důsledky mnohaleté a do značné míry vnucené hospodářské závislosti církví a náboženských společností na státu. Z těchto „historických“ důvodů je omezen okruh příjemců příspěvku tak, aby příspěvek neumožnil vznik dalších na státu závislých církví a náboženských společností. Stanovení příjemců příspěvků je postaveno na objektivním kritériu přiznání zvláštního práva na financování ze státního rozpočtu. I ostatní církve a náboženské společnosti měly možnost do konce roku 2012 o toto zvláštní právo požádat a za podmínek stanovených v zákoně o církvích a náboženských společnostech by jim bylo přiznáno, což by znamenalo zařazení do okruhu dotčených církví a náboženských společností.

K odst. 1

7. Stát vyplácí od roku 2013 do roku 2029 (včetně) dotčeným církvím a náboženským společnostem příspěvek na podporu jejich činnosti. Okruh příjemců příspěvku je vymezen stejně jako okruh příjemců finančních náhrad, a to odkazem na výčet registrovaných církví a náboženských společností v § 15 odst. 2. Nárok na příspěvek vyplývá přímo ze zákona a není na rozdíl od nároku na finanční náhradu ani vázán na smlouvu o vypořádání. Příspěvek bude proto vyplácen i Bratrské jednotě baptistů, která uzavření smlouvy o vypořádání odmítla. Stejně jako v případě finanční náhrady se i u příspěvku jedná o právo dotčených církví a náboženských společností. Dotčená církev a náboženská společnost tudíž může poskytnutí příspěvku odmítnout. Příspěvek není účelově vázán např. na platy duchovních či na opravy církevního majetku, jako tomu bylo v případě poskytovaného hospodářského zabezpečení. Stát už nepředepisuje, kolik má který duchovní dostat, a ani to nebude kontrolovat.

K odst. 2

8. Po dobu prvních tří let přechodného období, tj. od roku 2013 do roku 2015, je příspěvek vyplácen v plné výši, která odpovídá částce, jaká byla dotčené církvi a náboženské společnosti vyplacena podle zákona č. 218/1949 Sb. v roce 2011. Výše hospodářského zabezpečení vycházela především z počtu duchovních dotčených církví a náboženských společností, který přibližně odpovídal početnosti jednotlivých dotčených církví a náboženských společností. Na výši příspěvku však již změny počtu duchovních v průběhu přechodného období nebudou mít vliv. Během prvních tří let přechodného období lze očekávat postupné doběhnutí vydání většiny majetku podle části II zákona o majetkovém vyrovnání, zároveň budou dotčeným církvím a náboženským společnostem vyplaceny tři roční splátky finančních náhrad. Obojí vytváří předpoklad pro postupné snižování příspěvku.

K odst. 3

9. Výše příspěvku se od čtvrtého roku snižuje, a to o částku odpovídající 5 % částky vyplacené v prvním roce přechodného období. Postupnou degeneraci příspěvku podporuje i fakt, že se u něj na rozdíl od finanční náhrady neuplatňuje inflační doložka. Na rozdíl od systému podle zákona č. 218/1949 Sb. jsou tak částky příspěvku stanoveny pevně pro každý rok, a to po celé přechodné období.

K odst. 4

10. Příspěvek na podporu činnosti církví a náboženských společností bude vyplácen do 31. ledna roku, na který je určen tak, aby dotčené církve a náboženské společnosti měly včas k dispozici finanční prostředky na svou činnost. Oproti praxi při poskytování hospodářského zabezpečení tak bude celá částka příspěvku poskytována v jednom termínu. Příspěvky vyplácí dotčeným církvím a náboženským církvím Ministerstvo kultury, které je podle § 8 kompetenčního zákona ústředním

orgánem státní správy pro věci církví a náboženských společností.

K odst. 5

11. Stejně jako finanční náhrada ani příspěvek na podporu činnosti dotčených církví a náboženských společností není předmětem daně, poplatku ani jiné podobné platby. Toto ustanovení spíše zavazuje zákonodárce do budoucna, neboť i ze současné právní úpravy [§ 18a odst. 1 písm. b) zák. o daních z příjmů] vyplývá, že u poplatníků, jejichž hlavní činnost není podnikání, což jsou rovněž registrované církve a náboženské společnosti, nejsou dotace, příspěvek, podpora nebo jiná obdobná plnění z veřejných rozpočtů předmětem daně z příjmu právnických osob.

Z judikatury:

I. K otázce okruhu dotčených církví a náboženských společností a jejich rovnosti platí již vyslovené – tedy existence přiznaného zvláštního práva dle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. [3/2002](#) Sb. na straně dotčených církví je objektivním kritériem, které umožňuje jejich odlišení o jiných církví a náboženských společností. Návrh na přiznání zvláštního práva je za zákonem stanovených podmínek v dispozici konkrétní církve, přičemž nevyužití uvedeného práva nemůže založit protiústavní nerovnost. V tomto ohledu tedy nelze hovořit o diskriminaci, resp. „privilegiu“ dotčených církví, jak uvádí vedlejší účastník 1). (...)

II. Jedná-li se o otázku délky přechodného období (17 let), hodnotí tento parametr Ústavní soud v souvislosti s degresivním a nevalorizovaným mechanismem přiznání výše konkrétních částek, kdy reálný význam dočasně vyplácené částky v degresivní výši z hlediska vytčeného lze ještě označit za ukončení přímého financování, a nikoliv za jeho pokračování či dokonce posilování, jak namítá vedlejší účastník 1), který nepřipadně volí slova o zavedení konceptu „státních církvích“ (...)

III. Napadená právní úprava nezpůsobuje neodůvodněnou nerovnost, neboť existence dříve přiznaného zvláštního práva na financování státem podle zákona č. [3/2002](#) Sb. je objektivní skutečností, na níž lze založit přechodný příspěvek na podporu dotčeným církvím a náboženským společnostem. (usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13)

Související ustanovení:

§ 1 – předmět úpravy, § 15 – finanční náhrada, § 16 – příspěvek na podporu dotčených církví a náboženských společností

Související předpisy:

§ 18a odst. 1 písm. b) zák. č. [586/1992](#) Sb., o daních z příjmů

Literatura:

KŘÍŽ, J., VALEŠ, V. Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013.

KŘÍŽ, J. Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2011.

POHL, M. Církev jako podnik? Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi pohledem práva EU. Právní rozhledy. 2013, č. 4, s. 115–123.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Recenze publikace: Chalupa, R. Zákon směnečný a šekový – komentář směnečné části. Zákon o mezinárodním právu soukromém – komentář směnečné části. Praha: Leges, 2021, 646 s.](#)

- [Recenzia](#)
- [Budoucnost je v technologiích i udržitelnosti](#)
- [Anotační recenze: Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení](#)
- [Věznice jsou přeplněné a věznění příliš drahé. Knihou Tresty budoucnosti chce INFO.CZ otevřít diskuzi o změnách](#)
- [Recenze na knihu: Zdeňková, V., Seidlová, M., Čornejová, H., Peterová H.: Jak správně vytvářet a využívat FKSP: Jak postupovat při poskytování příspěvku na stravování.](#)
- [Recenze na knihu: Zuzana Strnadová: Co by měl vědět příjemce dotace. 1.vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2019, ISBN: 978-80-247-3076-9](#)
- [Ondřej Chmela: Zrušení poplatku za podnět k ÚOHS lze považovat za správné](#)
- [Anotační recenze: Koudelka, Z., Průcha, P., Zwyrtek Hamplová, J.: Zákon o obcích \(obecní zřízení\) - Komentář. Praha: Leges, 2019, 480s](#)
- [Pražské finále osmého ročníku konferencí Soukromé právo](#)
- [Recenze: Jakub Tomšej a kolektiv - Zaměstnávání cizinců v České republice](#)